

FEHÉR HOLLÓ

Van a Ferencvárosban egy kis utca. Amikor erre a környékre költöttünk, név helyett még valamiféle sorszámat viselt; ha jól emlékszem, 97. utcának hívták. Hogy miért éppen 97.-nek, s mihez képest volt ennyiedik, azt a magasságos Tanács is aligha tudta volna megmondani. Tény, hogy ez a New York-i ízü utcánév sehogyse illett bele a tájba; mindenképpen indokolt volt hát, hogy a kis köz tisztességes magyar névhez jusson. Egy-két éve össze is ült a fővárosi tanács utcánév-adományozási bizottsága (lehet, hogy másképp hívják, 97. bizottságnak, vagy mit tudom én), s attól fogva utcácskánk a *Fehér holló* névre hallgat.

Semmi kifogásom a fehér holló ellen (noha e madárfajta a VII. kerületi Holló utca, gondolom, már mellőzve képviseli). Anynyit tudok róla, hogy ritka. Utcanéveknek még inkább, hiszen mostanáig egyetlen egy sem volt belőle, s most sincs több egynél, szemben — mondjuk — a Széchenyiről és Kossuthról elnevezett terekkel, utakkal, utcákkal, amelyekből Nagy-Budapest különféle kerületeiben szép számmal akad, föltehetően a levélkézbesítők megtevése végett. Mondom, semmi kifogásom a fehér holló ellen; mindössze abban nem vagyok bizonyos, hogy csakugyan ő-e az egyetlen nevezetes lény, amelynek még nem volt utcája fővárosunkban.

Vajon miért nem jut eszébe a névadóknak egy-egy — manapság már csak általuk elfeledett — nagy írónk vagy festőnk? Képzelem, mennyi fejtejtésbe került, amíg sikerült kiűznie a fehér hollót (kiváltképp, hogy város történeti alapja — régi fogadó, vendéglő stb. — sem igen lehetett), holott, mondjuk, *Csontváry utca* a mai napig nincs Budapesten. Mint ahogy nincs *Füst Milán utca* sem, ég tudja, miért. Pedig a kötelező öt év már eltelt a mester halála óta (lassacskán hét is), s míg a magyar szabadsvers konstruktivista ágának nagy örege, az ugyancsak 1907-ben el-távozott Kassák Lajos már megkapta a maga utcáját (igen-igen helyesen), addig a szerepjátékosan archaizáló, míves szabadsvers atyja tán az egyetlen, aki nemzedékéből ma is fővárosunk mostoha gyermeke: Kosztolányinak tere, Karinthynek útja, Tóth Árpádnak sétánya, Babitsnak sétánya és utcája van. Jó, rendben van, tudom: Füst nagysága, korát mintegy fél évszázaddal megelőző modernsége csak mostában vált nyilvánvalóvá, ám ez mit sem változtat a tényen, hogy Füst olyan nemzeti büszkeségünk, aki utcát érdemel.

És vajon nincs-e némi fonák-ság abban, hogy számos, ma már elfelejtett „nagy”-nak van Budapesten utcája, de — tesszem — Szabó Lőrincnek vagy Áprily Lajosnak nincs.

Idejében fölhívom a névadók figyelmét arra, hogy hamarosan letelik az öt esztendő *Lukács György* halála óta. Talán nem ártana addig „kinézni” nagy filozófusunknak egy utcát vagy tereket. (Például valamelyik új lakótelepen. De meg ott van a Petőfi tér és a tudományegyetem közti kis névtelen terecske; miért ne viselhetné az az ő nevét?) Aztán: elő lehetne készíteni egy emléktáblát, amely a Belgrád rakparton hirdeté: ott élt és dolgozott utolsó évtizedeiben. Szobrát csak azért nem javasolom fölállíttatni, mert amíg bronzba öntve áll a Városmajorban a magyar csendőre, addig ez aligha lenne igaz elismerés Lukács György számára...

A fehér holló ritka. De — utcanevként legalábbis — még mindig eggyel több van belőle, mint Csontváryból, Füstből, Szabó Pálból, Áprilyból — hogy csak az ő nevüket említsem. Úgy látszik, a közúti elnevezésekben is testet öltö nemzeti kegyelet még a fehér hollónál is ritkább.

Timóthy

VÉLEMÉNYÜNK SZERINT

SZEGÉNYség

Négy baranyai falu közös tanácsának tavaly tizenötezer forintja volt szociális segélyezésre. Elköltött belőle nyolcezeret. A többit nem használta fel. Mint a tanácsbíró elmondta a rádió riportereinek: gazdag falvak ezek.

Nem csodálkozunk volna, ha az éber riporterek valahol a harmadik vagy a negyedik faluban, az alvóknak mégis találnák rászorulókat. De nem kellett ilyen megszűre menniük. A tanácsbíró mellett a második házban lakik egy öregasszony, aki havi 150 forintból éldegél; aznap, amikor beszéltünk vele, kamillateát reggelizett és várta az estét, amikor majd borsólevelet vacsorázik.

Az egész országban sokmillió forint maradt meg 1973-ban a tanácsok szociális alapjából. Olyan „megtakarítás” ez, aminek részben csakugyan az anyagi gyarapodás a magyarázata. Újabb és újabb „hadállásait” adja fel a szegénység, a hajdan széles körű nyomor.

De nem adja fel mindegyiket. Mai körülményeink között van a szegénységnek egy gyakran nagyon is szembevetendő, harsány, sőt agresszív lumpen-változata. Ez tisztán havi jövedelem mellett is előfordulhat. S felszámolásában, illetve enyhítésében a szociális segélynek csak akkor lehet szerepe, ha csökkenthető vele az érintett árthatlank: a gyerekek nélkülözése.

Az igazi szegénység azonban csöndes és néha valóban szinte észrevehetetlen. Gyakoribb a falusi, mint a városi lakosság körében, elsősorban azért, mert a mezőgazdaságban sokan nem szerezték semmiféle nyugdíj jogosultságot. Ez az igazi szegénység sem érint már tömegeket. De akiket sújt, azok többnyire egész életükben, amíg csak bírták, dolgoztak. És most nem lázadva — és sorsuk jobbításának hivatalos, bürokratikus útját, lehetőségeit gyakran nem is ismerve — morzsolgatták fogó napjaikat. Őket, a valóban rászorulókat keresni, a segítséget a helyükbe vinni — szabad. Akarva-akaratlan észre nem venni, a költségvetés egyik rubrikáján az ő kárakra pénzt megtakarítani — ez illő szóval nem is minősíthető.

L. I.

FIÚ VAGY LÁNY?

A Bécsi Ünnepi Heteken föllépett a híres amerikai táncgyűltes, a Harkness Balett is. Körtvélyes Géza, a Magyar Nemzet kritikusa érdekesen értékeli az egyik előadott művet. Ezt írja (kiemelés tőlünk): „Nebrada Iker című (Mahler 5. szimfóniájának Adagietto tételére alkotott) férfi kettőse a háttérben szikrázó kozmikus spirál-köd csillagai előtt keresi az emberi kapcsolatot, a találkozásait. A vörös és fehér trikós férfi és nő balettmozgása izgalmas, szép; tartózkodó erotikával, mindig észbontóan fejezi ki a balettszínpadon gyakran felbukkanó mondanivalót.”

Aki nem látta a balettet — és föltehető, hogy a lap olvasóinak 99,9 százaléka nem látta —, aligha érti: milyen férfi kettős az, amelyben egy férfi és egy nő keresi a kapcsolatot. E glossza írója véletlenül ott volt — nem Bécsben — a Harkness-balett egyik előadásán, s látta a venezuelai származású Nebrada koreografálta *pas de deux*-t is. A két táncos, Chris Jensen és Tanju Tuzer nem nevük, hanem más jel alapján félreérthetetlenül férfi; igazán van tehát a kritikuskának: férfi kettősről van szó. S abban is igaza van, hogy egy vörös trikós férfi és egy fehér trikós nő tartózkodó erotikával előadott kettősének vagyunk nézői, mert a hagyományos szerelmi vonzódás és találkozás táncmozdulatait látjuk. Csak éppen egy homoszexuális kapcsolatot táncban elbeszélve. Aki olvasta

az Élet és Tudomány legutóbbi számában dr. Buda Béla pszichológus érdekes tanulmányát a homoszexualitásról, aligha csodálkozna ennek a balettdarabnak a láttán. Úgy tudjuk, a Harkness Balettagyűltes előadásának nézői jobbra nem az Élet és Tudomány olvasói közül kerülnek ki. A magyar kritikus talányos, tapintatos megfogalmazása tehát azért látszik félreérthetőnek, mert nem nevezi szerint a gyereket. Véleményünk szerint nyugodtan meglehetne volna, mert akkor világosabbá válik: mivel lehet találkozni nyugati táncgyűltesek — egyébként kétségtelenül művészi — elképzeléseiben. És akkor — miként a produkció nézőiben — az előadást nem ismerő magyar olvasóban sem vetődik föl a kérdés: a két szereplő, akiről a kritikus ír, fiú-e vagy lány. Tudja, hogy fiú.

—gy

PATINA-VÉDELEM

Ha már annyi keserű hangú glosszát és cikket írtunk Budapest patinás, régi kávéházainak, cukrászdáinak és eszpresszóinak védelmében, ha már annyiszor felhívtuk a figyelmet a veszélyre: a legsajátabb jellegétől fosztják meg fővárosunkat azok a vendéglátóipari szakemberek, akik a gyors büfék pillanatnyilag nagyobb jövedelméért eladják azt a sokkal jelentősebb jövedelmet, amiért a világ végéről is érdemes ide eljönni, hazalátogatni, itt élni Budapest eszpresszóinak és kávéházainak kerek asztalai körül a szabadon választott közösségekben — ahol az egy dupla ára demokráziája ad belépőt mindenkinek —, és ha már érvelünk, vitákozunk a legnagyobb fróinkra és költőinkre hivatkozva, akkor tegyük közhírré annak a táblácskának a szövegét is, melyet az újonnan renovált Művész Cukrászdában akárki megtekinthet: „ENNEK AZ ÜZLETNEK MUZEÁLIS ÉRTEKŰ BERENDEZÉSI TÁRGYAIT A MAGYAR KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI MŰZEUM JAVASLATÁRA A MŰVELŐDÉSGYI MINISZTER AZ 1963. ÉVI 9. SZ. TVR 10. §-A ALAPJÁN VÉDETTE NYILVÁNTOTTA.”

Aki a tábla aranybetűit olvassa, nemcsak annak örülhet immár, hogy kiderült: több mint tíz éve van jó rendelet, hanem annak, hogy tíz év után végre alkalmazták is.

M. A.

BAZÁR A NÉZŐTÉREN

Ismét játszák A bagdadi tolvajt, nemzedékek gyerekkori kedvencét, a Bíró Lajos forgatókönyvéből készült 1940-es Kordameseifilm.

Az örvendetes alkalomból a film kizárólagos joggal felító Filmmúzeum nézőtere is bagdadi bazárrá változik. Mamák és papák egymást „múlják felül” az üvöltésű versenyében. Lassan olvasó vagy éppen óvodás, frástudatlan csemetéik kérdészködésére mesélik el fennhangon a föliratok tartalmát. Kábító zajt csapnak.

Tudjuk: a Filmmúzeum, illetve gazdája, a Filmtudományi Intézet, nem olyan gazdag, hogy szinkronizáltasson egy-egy filmet. Talán joga sincs rá. De vajon a Mókép — a sikeren felbuzdulva —, miért nem terjeszti saját hálózatában a filmet? Szinkronizálva. A magasabb költségek bizonyára megtérülnek. Hiszen oly kevés gyerekfilm készül, s annál a kevesnéél is kevesebb lát-

ható a magyar mozikban. Üzletnek sem lenne rossz A bagdadi tolvaj.

Addig is, amíg megvásárolnánk a filmet a moziknak, a Filmmúzeum — a nézőtér csendjét megőrvendő — kitehetné a táblát a pénztár fölé: CSAK FOLYÉKONYAN OLVASÓKNAK!

I. Z.

ÖRÖKIFJAK

A fiúk öregsznek. Az érettségi tablón. Húsz évvel ezelőtt még lenyalt csikófrizura, hamvas kamaszarc. Most súlyos hajkorona és marcona bajusz: rengeteg erdélyi fejedelem, a XVII. századból. A tanárok nem öregsznek. Húsz évvel ezelőtt dús haj, markáns férfiarc; ondólt hullámok, illedelmesen kacér tanárnői pillantás. Most ugyanaz. Csupa jó ismerős, húsz éve változatlanul néznek ránk ilyen tájban a kirakatokból, mindig új tablókrol, mindig régi arcukkal. Csakugyan nem öregsznek? Alig hihető. Kegyes család az egész, ifjúkori tanárfotók nyár eleji reprimé? Hihetőbb. De ez végül is mindegy. Külsőség.

Az a fontos, hogy a tanárok bensőleg változzanak. Hogy okosabbak, bölcsőbbek, érettebbek legyenek. Hogy hozzájáruljanak a folyton növekvő feladatokhoz.

És nehogy csakugyan fejükré öregedjenek a fiúk.

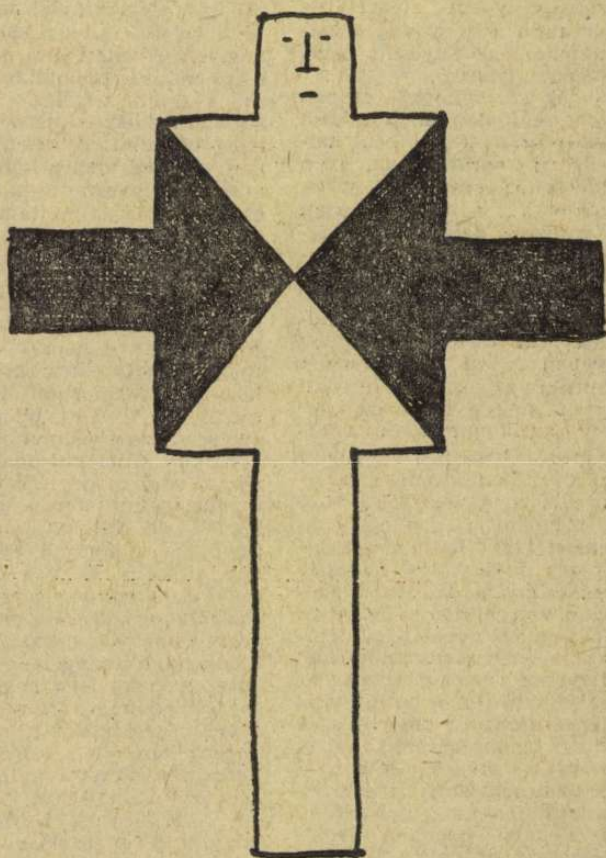
— óv —

SZEGÉNY TOMANEK

Mihályi Gábor a Nagyvilágban teljes joggal veszi védelmébe a rendezőrendezéseket, egyebek közt a Vígyszínházban bemutatott Nők iskoláját. Csupán az zavarja, hogy a főszereplő, Darvas Iván, minthogy a színen vonzó, szép férfinak szoktuk meg, kiváló alakítása ellenére sem tudja elhittetni velünk, „hogy szükség van ilyen nemtelen eszközökre ahhoz, hogy nőhöz jusson”. A cikkirő a történeti hűség kedvéért zárójelben hozzátesszi ehhez: „A rendező eredeti elképzelése szerint Tomanek Nándor játszotta volna Arnold szerepét”. Tomaneknek tehát elhinné? Vajon mit képzel róla?

E. I.

Csőregh Éva

Réber László rajza